

Project Gezond Groeien gericht op antibioticareductie

'Samenwerken loont'

Varkenshouderij | Tekst en foto's: **Tessa Nederhoff**

Antibioticareductie is de inzet van het project Gezond Groeien, maar wel met behoud van rendement. Hiervoor werd een samenwerkingsverband opgezet tussen verschillende partijen. "Die insteek zorgt voor snelle innovaties", aldus projectleider Mireille Gijsberts.

Vier Brabantse varkenshouders stapten oktober 2010 in het project Gezond Groeien. Het doel: antibioticareductie met behoud van rendement. Het project is opgezet vanuit de gedachte dat de reductie alleen haalbaar is bij een algehele bedrijfsoptimalisatie. "Dat vraagt een veran-

dering van houding, gedrag en management-aanpak", meent Mireille Gijsberts, projectleider van het initiatief.

Bij het project is gekozen voor een samenwerkingsverband tussen MSD AH/Intervet, diervoederfabrikant Franses Gerrits, Dierenartsen Combinatie Aadal, HAS Kennistransfer

en 5-sterrenregio Noordoost-Brabant. "Deze unieke combinatie zorgt voor snelle innovaties", meent Gijsberts. "Samenwerking loont."

Verschillende wegen zijn bewandeld om het antibioticagebruik omlaag te krijgen, zoals optimalisatie van hygiëne, voer, transport, stalsysteem, genetica en op- en overlegbeleid. "Iedere boer heeft zijn eigen aanpak gekozen", benadrukt Huub Franses van diervoederfabrikant Franses Gerrits.

Aanleiding

Fransen licht toe met welke reden ze het project zijn gestart. "Niet alleen het rendement van de varkensboeren staat onder druk, ook

Het project Gezond Groeien moet duidelijk maken welke maatregelen varkenshouders kunnen nemen om het antibioticagebruik te verminderen.

de werkwijze. Politiek en maatschappij oefenen druk uit op de sector, bijvoorbeeld met betrekking tot het gebruik van antibiotica. Daarnaast verhogen gezonde varkens het werkplezier voor de boer."

Om de boeren heen is een team opgebouwd van voerspecialisten en dierenartsen. Zij krijgen ondersteuning van HAS Den Bosch. Intervet verzorgt het begeleidingssysteem ResPig. Het instrument meet de gezondheidssituatie op een bedrijf onder andere aan de hand van bloedonderzoek en waarnemingen. Het systeem inventariseert risicofactoren voor gezondheidsproblemen, zoals klimaat, overbezetting en het verplaatsen van de dieren. Op basis van de metingen wordt een gezondheidsscore en biosecurity-score vastgesteld. Elke drie maanden zijn de gegevens ingevoerd, waarbij ook het aantal dierdagdoseringen antibiotica is bijgehouden.

Bedrijfsspecifiek

Bij alle bedrijven is op elk gebied (hygiëne, voer, transport, stalsysteem, genetica en op- en overlegbeleid) bedrijfsspecifiek gekeken wat er aan optimalisatie mogelijk was. "De voerspecialisten hebben het voer voor hun rekening genomen", zegt Jos Adriaans van Fransens Gerrits. Bij een vleesvarkensbedrijf werden de borgen en gelten bij elkaar gehouden. "Hier wilden we wat rustigere borgen, aangezien de gelten anders geen kans kregen om voldoende te eten. Daarom is er voor gekozen om meer kilo's te voeren met lagere energiewaarde", legt Adriaans uit. Ook is het aminozurenpatroon veranderd, meer eiwit aan het voer toegevoegd, de zurenstelling gewijzigd en het maalproces aangepast. Bij de biggen is melk bijgevoerd. "Dit alles met het oog op darmgezondheid." Het voer is door deze werkwijze niet per se duurder geworden. "We hebben het vrij prijsneutraal opgelost." Niet alleen het voer, ook het voersysteem en de voerteknik werden aan een inspectie onderworpen bij de start van het project Gezond Groeien. Zo zijn de brijvoerinstallaties doorgemeten. "Bij een bedrijf kwam eruit dat er te veel gisten in het systeem zaten, daar is het reinigingssysteem aangepakt", aldus Adriaans.

Ad van Duijnhoven (rood-blauw geruite blouse) discussieert met de aanwezigen over de knelpunten op zijn bedrijf.

Resultaten

Nu, bijna een jaar later, zijn de eerste resultaten van het project bekend. Een van de varkensbedrijven wist zijn antibioticaverbruik met 96 procent te reduceren, terwijl een ander bedrijf het gebruik juist met 17 procent zag toenemen. "Twee stappen vooruit, betekent vaak een stap terug", meent Fransens. Op vijf van de zes gemonitorde bedrijven is er een substantiële reductie te zien met positieve economische effecten. Als voorbeeld neemt Fransens het varkensbedrijf waar de reductie 96 procent bedraagt. "Zij hebben hiermee een winst van minimaal 1,41 euro per afgeleverd vleesvarken weten te realiseren. Gezonde dieren leveren geld op", stelt de directeur vast. Uit de metingen concludeert hij dat de optimalisatie van biosecurity resulteert in reductie van het antibioticagebruik, dat overbezetting ongunstig is, dat Streptococci-infecties een grote veroorzaker zijn van het inzetten van antibiotica, dat een PRRS-stabiele zeugenstapel gunstig is voor antibiotica-reductie en dat acute App moeilijk beheersbaar is, waardoor het leidt tot een toenemend antibioticagebruik.

Knelpunten

Het antibioticagebruik is over het algemeen fors gedaald, maar er blijven knelpunten. "Er zijn altijd punten die beter kunnen", meent Ad van Duijnhoven, een van de deelnemende varkenshouders. Die knelpunten stonden centraal tijdens de bijeenkomst in Den Bosch over het project Gezond Groeien. "We willen dat de varkenshouders vandaag naar huis gaan met de oplossing voor hun probleem", zegt Gijsberts. Hiertoe werden de varkenshouders samengebracht met de aanwezige marktpartijen: slachterijen, transporteurs, voerleveranciers, bedrijven gericht op waterkwaliteit, additieven en pre- en probiotica. "Het is de bedoeling dat we in

groepjes gaan sparren rondom het knelpunt van de varkenshouder", licht Gijsberts toe. De vier varkensboeren nemen, samen met hun voerlichter en dierenarts, plaats bij een van de vier kraampjes. Op een plakkaat zijn de knelpunten van de betreffende boer beschreven. De aanwezigen verspreiden zich, de bel klinkt en het sparren begint.

Transport

Varkenshouder Van Duijnhoven heeft voornamelijk te maken met hygiëneproblemen bij het transport. "Ik heb een vermeerderingsbedrijf en twee afmestbedrijven", vertelt Van Duijnhoven. Vooral op de afmestbedrijven ontstaan er problemen. "Ik heb geen harde bewijzen, maar denk dat het met het transport te maken heeft. Vleesvarkens- en biggen komen in dezelfde vrachtauto." Een van de aanwezigen oppert om zelf een transportwagen aan te schaffen, maar dat lijkt inefficiënt en duur. "Hij staat dan zes dagen per week stil", meent de varkenshouder. Andere oplossingen die worden aangedragen, zijn het laten rijden met een aparte biggenwagen en zorgen dat de vrachtauto verhit wordt ontsmet. Als tweede punt heeft Van Duijnhoven 'registratie' opgeschreven. Hij zou graag meer doen aan data-registratie, maar weet niet wat en hoe. "Met een chip kun je naar de maatschappij toe verantwoorden waar het vlees vandaan komt en bijvoorbeeld laten zien dat het antibioticavrij is", licht hij toe. Daarnaast helpen chips volgens de varkenshouder bij de bewustwording op het bedrijf. "Zo kunnen we onze werkwijze steeds verder optimaliseren." Heeft Van Duijnhoven na de bijeenkomst een oplossing voor zijn knelpunten? "Waarschijnlijk ga ik bij mijn transportbedrijf toch eens informeren hoeveel duurder het is om de biggen met een aparte biggenwagen te vervoeren. En ik wil iets met chips doen. Hoe weet ik nog niet precies." >>

>>> 'Samenwerken loont'

De aanwezigen geven Jan van de Meerakker legio oplossingen om het antibioticagebruik verder omlaag te krijgen.

'Biest basis in strijd tegen Streptococci'

Het grootste probleem van veel varkenshouders zijn Streptococci, meent dierenarts Bas Swildens. "De uitval erdoor valt wel mee, maar het levert een vervelend beeld op voor de varkenshouder." Veel is nog onbekend, meent hij. Zo is bijvoorbeeld van serotype 9 niet bekend of het in z'n eentje een dier ziek kan maken. "Ook weten we niet of de schadelijke Streptococci via de darmwand binnenkomen. Meest voor de hand liggend is het traject tonsil, long, hersenen. We weten wel dat Streptococci de darmwand kunnen passeren, maar niet of de pathogene Streptococci in de darm koloniseren. Het lijkt alsof ze daar niet goed gedijen."

Voor de specifieke afweer is de big volledig afhankelijk van de biest. Na zo'n 48 uur zijn de bacteriën in de darm van de big vrijwel gelijk aan die van de moeder. "Geef biggen de kans om weerstand goed op te kunnen bouwen en leg niet te vroeg over", adviseert Swildens. "De biest zorgt zowel voor cellulaire afweer, hormonale afweer als kolonisatieresistentie." Zeker biggen die te vroeg zijn geboren, adviseert hij voldoende lang biest te geven.

Sommige systemen zijn volgens de dierenarts te krap, daar is geen tijd om de big minstens vier weken bij de moeder te laten. De darmflora moet goed zijn, aangezien het spenen zorgt voor stress. "Bij stress neemt de hoeveelheid cortisol toe, waardoor de big minder antilichamen aanmaakt en infecties beter door de specifieke afweer heen komen", legt Swildens uit. De grootste kans op een Streptococci-infectie loopt de big als hij net is gespeend. "Uit onderzoek blijkt dat biggen in de kraamperiode niet snel worden geïnfecteerd, ook al zitten ze in een besmette omgeving. Pas bij het spenen treden er infecties op, als gevolg stress."

Preventie moet op drie niveaus plaatsvinden, volgens de dierenarts. Ten eerste moeten infecties door hygiëne-maatregelen zo veel mogelijk worden voorkomen. "Ook bij het overleggen en verplaatsen van de biggen moeten de risico's zo klein mogelijk worden gehouden." Daarnaast moet de specifieke afweer zo goed mogelijk functioneren. "Dit wordt bereikt door een omgeving waar de big zich prettig voelt en waar geen concurrentie plaatsvindt om voer of een ligplaats. Kortom, geen overbevolking." Een goede voersamenstelling en het vermijden van antibiotica optimaliseren de darmflora en versterken zo de weerstand, meent de dierenarts. Als laatste moet de specifieke afweer goed werken. "Hiervoor moet de biestvoorziening goed zijn, dat is het belangrijkste."

Genetica

Varkenshouder Ruud van de Meerakker heeft zijn antibioticagebruik met 96 procent zien dalen. Toch is hij nog niet tevreden. "Nu wil ik de puntjes op de i zetten." Van de aanwezigen wil hij weten of er onderzoek mogelijk is waarmee hij via een genetische weg af kan komen van de Streptococci op zijn bedrijf. In eerste instantie lijken de aanwezigen hem niet verder te kunnen helpen, totdat ondernemer Mark Cox beweert dat er bij Topigs al een dergelijk onderzoek is opgezet. "Dat zou mooi zijn. Dan kunnen we precies zien of er zeugen zijn die een mindere weerstand doorgeven", concludeert Van de Meerakker na afloop. "Ik zal dan ook zeker contact opnemen met Topigs."

Alternatieven

Paul van der Wielen en Jan van de Meerakker willen beide hun antibioticagebruik verder terugdringen door de algemene gezondheid van de varkens te verbeteren. Op welke manier, is de vraag waarop ze antwoord willen. Volgens Erwin van der Wielen van Kewi Services is het belang van goed en schoon drinkwater een ondergeschoven kindje wanneer het gaat om hygiëne en verlagings van de ziektedruk. "Zo'n 90 tot 95 procent van de bedrijven kweekt pathogene bacteriën in de waterleiding", meent hij. Van der Wielen heeft het water laten onderzoeken, maar niet op Streptococci en Clostridium. "Doe dat maar", zegt varkenshouder Erik van de Heuvel. "Het is voor 95 procent zeker dat de problemen daar vandaan komen." Beide varkenshouders geven aan dat ze hun water gaan laten onderzoeken op onder andere Streptococci. "Op die manier hoop ik de infectiedruk naar beneden te krijgen", zegt Van der Wielen.

Showcase

Het project Gezond Groeien loopt nog tot eind 2011 en dient als showcase voor de gehele varkenshouderij. Uiteindelijk moet duidelijk worden welke acties varkenshouders kunnen ondernemen om het antibioticagebruik op hun bedrijf te verminderen. "Met dit project zorgen we voor technisch betere resultaten, zijn we een voorbeeld voor de sector en laten we tevens de betrokkenheid van de varkenshouderij richting de maatschappij zien. We nemen het antibioticaprobleem serieus", aldus Fransen. De kennis die wordt opgedaan, wordt gedeeld met iedere partij die er belang bij heeft. "Doel is om er samen beter van te worden, Gezond Groeien levert de input hiervoor." ♦

